

Unøyaktighet – en

Gamle tidtakeranlegg, som for lengst burde vært inne til justering eller såkalt kalibrering. Vindmålerutstyr, som i utgangspunktet ikke kan gi korrekte resultater og som i tillegg alt for sjelden kalibreres. Unøyaktigheten rår på norske friidrettsbaner. Friidrett kjenner blant annet til at det filmbaserte Omega-anlegget i Tønsberg ved flere anledninger har gitt to til fire hundre deler bedre tider enn andre og mer moderne PC-baserte anlegg.

Toppidrett handler om å redusere tilfeldighetene til et minimum. Utøverne benytter seg av spisskompetanse i sine bestrebelser på å nå toppen. Men i mange tilfeller kan begrensningen ligge i det mekaniske arrangementsutstyret som benyttes under konkurransene – og bruken av dette. For en tid er nødvendigvis ikke en tid, og en vindstyrke er nødvendigvis ikke det som kommer frem på displayet på måleren.

Noen hundre deler feil

Under fjorårets Tønsberg Grand Prix hadde Runar Brandt Gundersen og Tore Justad fra drammensklubbene Hellas og Sturla ansvaret for betjeningen av tidtakeranlegget. De benyttet seg av Marienlyst Friidretts (et selskap eid av de to drammensklubbene) relativt nye Mac Finish PC-baserte tidtakeranlegg, som i tillegg nettopp var kalibrert. Reserveanlegget var Tønsbergs eget, i denne sammenheng gamle, Omega-anlegg basert på film. Når man begynte å lese av tidene fra de forskjellige løpene viste det seg at Tønsberg-anlegget konsekvent lå noen hundre deler bedre.

Nå var det Mac Finish-anlegget som var hovedanlegget, og det var dette anleggets tider som ble de offisielle i stevnet der blant annet Geir Moen satte sin norske rekord på 100 meter.

Under Tønsberg FIKs nasjonale stevne 27. mai i år var det filmbaserte Omega-anlegget hovedanlegg. Ved en tilfeldighet var også Tom Henning Hansen fra Runar på plass for å teste Vestfold Friidrettskrets nykjøpte PC-baserte Omega-anlegg.

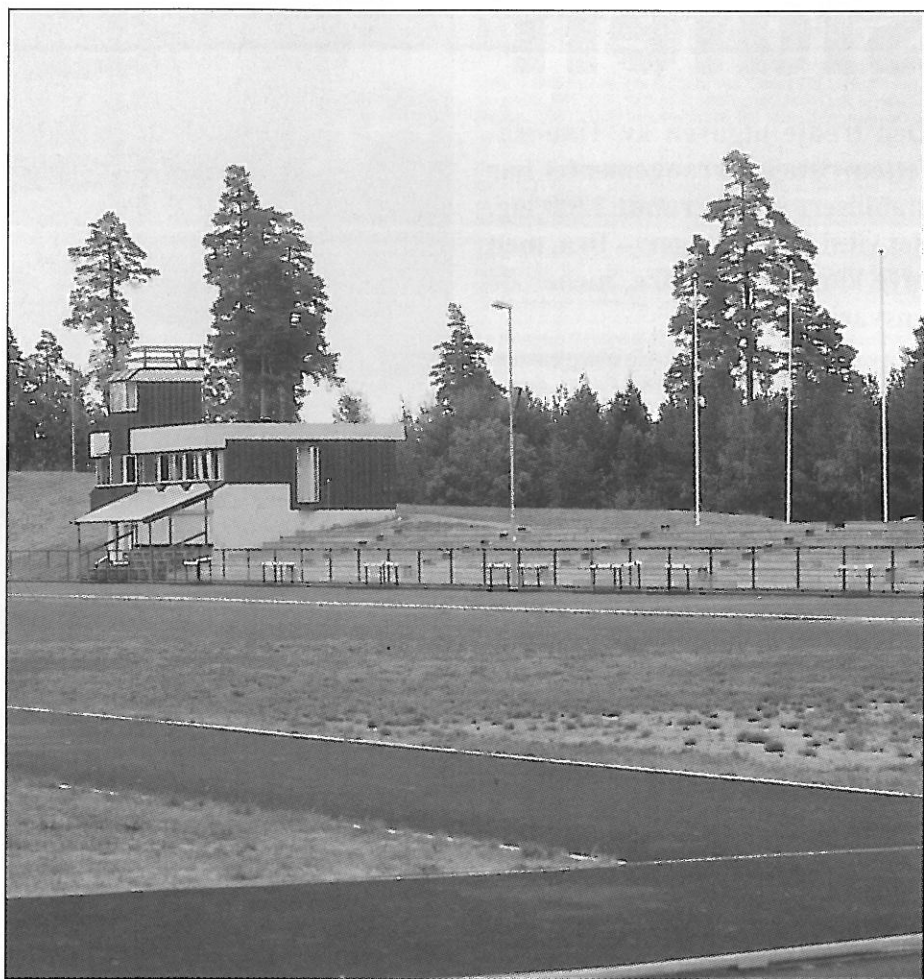
Jeg opplevde et konsekvent avvik på noen hundre deler, sier Hansen.

Det var i dette stevnet Per Øivin Sola noterte seg for 21.83 på 200-meteren, og jentetrioen Lene Espegren, Marit Ottestad og Rannveig Øksne fikk hhv 12.40, 12.59 og 12.65 på 100-meteren.

Ukjent problem

Kun et fåtall av de personene i Tønsberg FIK som Friidrett har vært i kontakt med har vært kjent med denne avvik-problematikken.

Jeg vet at det har vært noen dissenser, sier fjorårets TFIK-formann Terje Hansen, uten at

Det filmbaserte Omega-anlegget på Grevskogen Idrettspark i Tønsberg har ved flere anledninger vist urovekkende store tidsavvik sammenlignet med andre PC-baserte anlegg. (Foto: Morten Olsen)

han kan gi ytterligere informasjon. Årets sportslige leder Knut Brox og fast medlem av arrangementsstaben Svein Hytten er ikke kjent med at det skulle være noen unøyaktigheter. Heller ikke Vestfold Friidrettskrets har kjent til at dette anlegget har gitt bedre tider enn hva som er normalt.

Jeg ble gjort oppmerksom på dette under fjorårets Tønsberg Grand Prix, sier stevne-general Odd Bergh.

Mitt generelle inntrykk er at dette filmbaserte anlegget alltid har gitt noe bedre tider enn andre anlegg, sier Kåre Hansen.

For ordens skyld var det filmbaserte Omega-anlegget inne til justering hos Cinet Vestfold Telemark i forkant av fjorårets Tønsberg Grand Prix. Siden har det ikke vært justert.

Kjent problem

At to parallelle anlegg gir forskjellige tider er ikke noe nytt problem, sier Ole Petter Sandvik, gjennom en årrekke en sentral person i NFIFs statistikk-utvalg og tekniske komiteer.

Men at det skal være snakk om en differanse på flere hundre deler høres mye ut. Det «normale» er ett hundre del. Problemet ligger i at det er svært vanskelig å stille inn de gamle film-anleggene helt nøyaktig. Noe kan løses ved at

man kjører en såkalt null-test, men svært få vet hvordan dette gjøres, og følgelig er det få som gjør det, sier han.

Opp gjennom årene har vi ofte opplevd slike avvik, og jeg har vært med på at de har vært større enn det du antyder her. Men med årene har utstyret blitt bedre. Likevel er det vanskelig å få to anlegg til å bli helt like, spesielt hvis de er montert opp på hver sin side av målområdet.

Mye av problemet er fjernet med de nye PC-baserte anleggene, og jeg håper personlig at vi med tiden får bedre retningslinjer for kalibrering av alle anlegg, sier han.

For dårlige krav

En av de som til daglig stiller med problemstillinger rundt tidtaking og vindmåling er Per Frønsdal i firmaet Simplex Finckelsen i Bergen, firmaet som blant annet leverer Mac Finish-anleggene.

Når du tar opp slike problemer så begynner du å røre i ei suppe, sier Frønsdal til Friidrett.

Det jeg mener er hovedproblemet er den alt for dårlige kravspesifiseringen til tidtaker-utstyr, vindmålings-apparatur og de nye tyvstart-anleggene. Til alt vi leverer medfølger det et test-sertifikat, men dette er ikke noe som er

del av hverdagen?

obligatorisk. Jeg savner et utspill fra teknisk komite i IAAF. Hvordan vil man ha ting, sier Frønsdal – som mener at alt for mye flyter.

Jeg mener det er hårreisende at det skal kunne være mulig å levere anlegg uten et sertifikat. Og jeg mener det også må stilles langt hardere krav til oppfølgingen. Det må være en jevnlig kalibrering. Spørsmålet jeg stiller er om dette skjer med alle anlegg i Norge i dag. Og i såfall hvem som utfører den, og når det blir gjort.

Ikke overrasket

Frønsdal blir ikke overrasket når han hører om episodene fra Tønsberg, og bringer også nye momenter inn i diskusjonen.

De gamle anleggene med film er utstyrt med en kvarts tidsbase. Denne kvartsen utsettes for en aldringsprosess, og må justeres hvis det ikke er bygd inn en automatisk korrigering. Jeg er derfor ikke overrasket over at man ved å kjøre to anlegg mot hverandre får avvik.

Det ligger også en klar forskjell i måten tidene leses av på. I et film-basert anlegg settes filmen inn i et betraktningsskapp, og man skal lese av en linje mot løperen på filmen. Hvis du ber ti forskjellige personer om å gi en individuell vurdering av det man ser vil du få avvik. Om 10.00 er den riktige tiden vil du nok få flere som leser av både 9.99 og 10.01. Dette fordi avlesningen er manuell, og fordi du vil få en prismeffekt i platen mellom filmen og øyet.

Ved et PC-basert anlegg plasserer du fortsatt linja på løperen, men nå er det computeren som leser av – og dermed reduserer mulighetene for feil, sier han.

Frønsdal kan også opplyse at teknikken nå er kommet enda lenger, ettersom de helt nye anleggene går på farger, og med 2000 bilder pr sekund – mot 1000 som er vanlig i dag, og som blant annet ble benyttet under VM i Göteborg.

Hva er vind?

Frønsdal har også kommentarer til vindmåling, det som er blitt kalt Sivle-saken, og Gisle Tjong sitt innlegg i forrige nummer av Friidrett.

Det er riktig at de propell-baserte vindmålerne er et problem, men ikke alle Tjongs kommentarer er riktig.

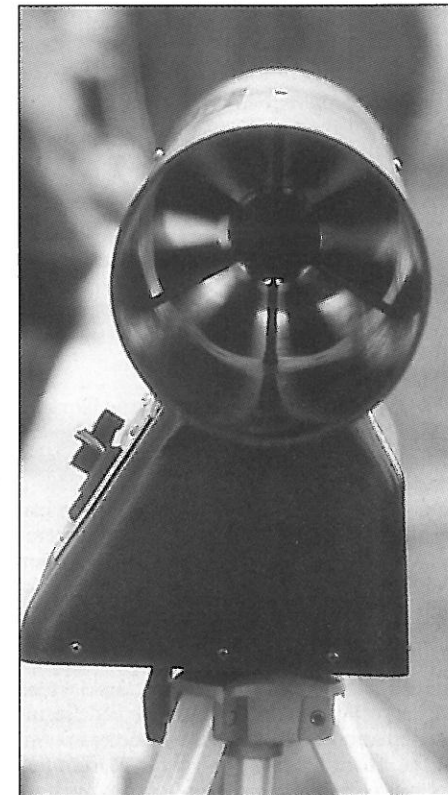
Men det er ingen hemmelighet at det kan være opptil femti prosent feilmargen ved bruk av disse, og igjen er jeg svært undrende til at ikke IAAF tar ansvar og kommer med en helt klar kravspesifikasjon til dette relativt viktige utstyret.

En mekanisk propellbasert vindmåler fungerer på den måten at det er en teller som registrerer hvor mange ganger propellen går rundt. For å få et riktig resultat er man imidlertid avhengig av flere faktorer.

Vinden må komme rett inn i røret, hvilket er svært uvanlig.

Vinden må være helt konstant, hvilket så godt som aldri skjer.

Et tredje problem er at den propellen som sitter inne i måleren har en viss treghet, og det må en viss vind til for å få den i gang. Derfor har disse målerne en startverdi på 0.15 sekundmeter. Det betyr at alt under 0.15 blir feil, men at den er riktig fra 0.15 og oppover. Men da snak-

Catabrian propellbaserte vindmålere viser sjelden korrekt vind. Er det en situasjon norsk friidrett må leve med? (Foto: Anders Hoven)

ker vi igjen om tilfeller der det er en konstant vind. Hvis det kun kommer et vindpust vil jo propellen fortsette å gå rundt også etter at vindpustet har dødd ut. Og tellingen vil fortsette.

Derfor er det feil som Tjong sier at det skal trekkes fra 0.15. Slik jeg kjenner disse målerne er det også helt uten betydning hvilken vei vindmåleren står, annet enn at du må vite hva som gir pluss og minus-utslag, slik at den målte vinden får riktig fortegn.

Ole Petter Sandvik har et meget godt eksempel på unøyaktigheten i de propell-baserte målerne.

Under europacupen i mangekamp i Tønsberg satte vi opp fem målere ved siden av hverandre og kjørte de parallelt. Differansene var forimidlertid, sier han.

Jeg tror ikke det største problemet er batteriet, slik mange påstår, men heller slitasjen som etterhvert oppstår i kulelagerne i propellen. Ettersom vindstyrken er et resultat av hvor mange ganger propellen går rundt på en viss tid er naturlig nok denne slitasjen av stor betydning, sier han.

I dag finnes det nye vindmålingssystemer basert på en helt annen konstruksjon, og med minimale muligheter for feil. Men selv om det er bevis at propell-målerne i veldig mange tilfeller ikke gir et korrekt resultat, er det fortsatt ikke noe krav om at disse skal byttes ut med de nye målerne.

Kommet for å bli

Omstart. I Göteborg ble det nærmest et skjellsord. Arrangørens tyvstartsystem gjorde

mange starter til en farse. Frønsdal mener at dette kunne vært unngått, og at man for ettertiden kan unngå det ved å benytte enda mer moderne utstyr.

Både Silent Gun og tyvstartanlegg hører nåtiden og fremtiden til, sier han.

Det er på mange måter også meningsløst å snakke om hvordan man kan redusere enkelte tilfeldigheter med et hundre del og et tusendels sekund, når man gjennom tidligere (les ordinære) startmetoder og et subjektivt øye til å avgjøre om det er tyvstart snakker om langt større feilmarginer.

Spesielt ved svingstart er det jo ingen hemmelighet at lyden bruker en viss tid fra starteren og til utøveren i ytterste bane. Og at skuddet gjør det samme. Dette kan unngås ved Silent Gun. Starterens kommando går ut over høyttaleranlegget, men det kommer ikke noe skudd. Kun en mekanisk lyd i hver blokk. En lyd som kommer helt likt for alle løperne.

Også når det handler om tyvstart-anlegg er det snakk om å redusere tilfeldighetene. I Göteborg benyttet man seg av et system som tok utgangspunkt i at alle løpere utøvde det samme trykket i startblokk. Men dette er jo beviselig feil. Det er jo forskjell på store og små løpere. Nå er det kommet et anlegg som automatisk tar hensyn til dette. Et anlegg med automatisk trykk-justering, avhengig av hvilken trykk den enkelte løperen utviser, sier han.

Men fortsatt er det opp til mennesket å ta avgjørelsene.

– Krever trening

Ja mennesket står sentralt, og er jo ofte opphavet til de feilene som oppstår.

Og ikke minst krever det etterhvert nye og avanserte utstyret at man trener på det. Både de som skal bruke det, og de som skal skal utøves på. Her mener jeg helt klart det ligger et problem.

Jeg fikk nesten sjokk når jeg så en reportasje på svensk TV under VM om at starterne kom til VM-byen noen få dager før det hele tok til – for å trene på det de skulle bruke. For de aller fleste var startsystemet som skulle brukes noe nytt, noe som krever mer trening enn det jeg fikk inntrykk av at ble gjort.

Det samme gjelder for utøveren. En utøver bør også trene på det han eller hun blir møtt med i konkurransen. Tradisjonell starttrening, med skudd, er ikke det samme som trening med Silent Guns mekaniske start-lyd.

Personlig mener jeg at det burde finnes og benyttes slike anlegg ved de største arrangementene i Norge, slik at de utøverne som skal ut og møte tilsvarende i mesterskap vet hva de går til, og vet hva de blir møtt med, sier Frønsdal – som på sett og vis sparker ballen over til NFIF og de største arrangørene.

Jeg vet at slikt koster, for det er snakk om dyre anlegg. Likevel mener jeg at det også her ligger en mulighet til optimalisering av resultatet, sier han.

Vi kan ikke annet enn å si oss enig.

Av Morten Olsen